

Svenska Filminstitutet
Box 27126, 102 52 Stockholm
Besök: Filmhuset, Borgvägen 1-5
Telefon: 08-665 11 00
Fax: 08-661 18 20
www.sfi.se

Budgetunderlag 2013-2015

2012-02-28

Budgetunderlag för åren 2013 – 2015

1 Inledning

Nuläget för svensk film

Filmen står inför en ny tid med fantastiska möjligheter. Aldrig tidigare har tittandet på film varit så omfattande och aldrig tidigare har möjligheten att göra film och distribuera film varit så stora. Det som förr var förbehållet några få blir nu möjligt för många. I en grundläggande mening sker nu en slags demokratisering inom filmens område som följer av teknikförändringen. Man kan med fog hävda att filmen lever upp till sin roll som massmedium och väl utnyttjar sin förmåga att kommunicera med många. Och i det perspektivet bidrar filmen till att vidga yttrandefriheten. Därutöver kan man se hur filmen genom den nya tekniken även bidrar till att vidga yttrandemöjligheten – helt enkelt att fler utnyttjar möjligheten att göra film och formulera sig i rörlig bild.

Det leder också till att andra krav ställs på den professionella delen av filmbranschen som Filminstitutet har ett ansvar för. Kontinuitet och förnyelse måste samspela, ekonomisk stabilitet och uthållighet måste kunna säkras, den professionella filmen måste snabbt bli tillgänglig över hela landet och samspelet mellan nationellt och internationellt filmliv måste fördjupas.

I det offentliga samtalet tar filmen en allt tydligare plats. En del filmer utmanar maktens eliter, andra ger röst åt det som är undanskynt eller bortglömt. Och många filmer låter oss möta andra miljöer och människor från vitt skilda sammanhang. Bredd och mångfald i utbudet vidgar perspektivet och gör oss öppna för det nya och okända. Andra filmer beskriver relationer och förhållanden på ett sätt som berör människor på djupet. Många filmupplevelser lever kvar och har en stark påverkan på vårt sätt att utforma våra liv och förhålla oss till varandra. För att ett demokratiskt samhälle skall utvecklas med tolerans och acceptans krävs både förståelse för oss själva som individer och för varandra. Sverige har utvecklats till ett mångkulturellt land där vitt skilda kulturer och traditioner möts. Med en stark inhemsk film och ett utbud av en mångfald av internationell film skapas ökad öppenhet och förståelse.

Under senaste decenniet har Sverige haft stora internationella framgångar inom olika kreativa näringar. Det svenska musikundret har följts av framgångar inom design och mode. Under de senaste åren har svensk film mött liknande internationella framgångar genom historiskt stora festivalframgångar, starkt ökat intresse från utlandet för svenska filmskapare, skådespelare och filmarbetare och ett ökat internationellt intresse att förlägga filminspelningar till Sverige. En styrka för svensk film internationellt är att den vilar på en solid grund. Den svenska filmhistorien står stark internationellt och bidrar till att öka intresset för den nya filmen. Inte för att den nya filmen nödvändigtvis måste vara en avspiegling av det tidigare, snarare att den nya drar nytta av det redan starka varumärket svensk film. Genom att filmen når en stor

publik är den därmed kanske det mest effektiva sätt vi kan förmedla bilden av Sverige och värderingar och synsätt som är centrala i svenskt samhällsliv. Att ta vara på denna möjlighet borde få hög prioritet inom den breda satsningen på Sverigefrämjande. Inte bara för att sälja Sverige som exportland utan även för att stärka den egna självbilden.

Sammantaget befinner sig svensk film, filmpolitiken och Svenska Filminstitutet i ett dynamiskt skede. Möjligheterna är stora och utmaningarna likaså. Rätt hanterade kan den framgångsvåg svensk film befinner sig i fortsätta under lång tid och skapa inte bara framstående konst utan även djupgående positiva effekter i vårt samhälle.

I detta budgetunderlag beskrivs möjligheter och utmaningar kopplade till den filmpolitiska utvecklingen. Därutöver lägger vi fram förslag och äskanden som berör den digitala framtiden, mångfald inom filmens område och internationella insatser.

2 Filmpolitiken

Det nya filmavtalet 2013 - 2015

Den 25 januari 2012 kom filmavtalets parter överens om ett nytt avtal. Det träder i kraft den 1 januari 2013 och gäller till utgången av 2015. Det nya avtalet bygger i allt väsentligt vidare på tidigare avtal men innehåller också förändringar som svarar mot dagens utmaningar.

Målet i avtalet att Sverige skall vara en ledande filmnation i Europa är uppfordrande. För att leva upp till detta mål krävs ett samspel och en samsyn inom branschen och att Svenska Filminstitutet tar rollen som drivande i utvecklingen mot ett förverkligande av målet eftersom ingen annan aktör har den rollen.

Avtalet innebär också ökade satsningar på barn- och ungdomsfilm samt kort- och dokumentärfilm, tydliggörande av kravet på jämn könsfördelning i stödgivningen, kravet på biografpremiärer tas bort, nya medel till dramaserier och förstärkt stöd till producenterna.

Det finns skäl att notera att avtalet öppnar för möjligheten att parter som visar eller på annat sätt exploaterar film kan ansluta sig till avtalet under pågående avtalsperiod. Avgörande blir då att Filminstitutet och avtalets parter i nära dialog med varandra driver en process så att en sådan utvidgning skall kunna genomföras.

Grunden för en god filmekonomi är att givna förutsättningar och överenskommelser respekteras och att medel från visning av film återförs till filmens ägare och upphovsmän. Under senare år har problemen med olovligt tillgängliggörande och exemplarframställning av upphovsrättsligt skyddade filmverk ökat. Lagstiftningen har svårt att hänga med beteenden på Internet. Resurser för att motverka detta problem avsätts inom ramen för filmavtalet och bör (vid sidan av den legala aspekten), tillsammans med insatser att etablera legala filmtjänster på nätet med bl a ny film, skapa förutsättningar för att begränsa de negativa effekterna av olovlig hantering.

Uppdrag till Filminstitutet

Vägen fram till ett nytt avtal har varit lång och mödosam. Det förra avtalet, 2006 års filmavtal, var femårigt och löpte ut den 31 december 2010. För att ta fram underlag till nytt avtal och ny filmpolitik har regeringen provat olika vägar. Filmutredningen under Mats Svegfors ledning presenterade hösten 2009 betänkandet SOU 2009:73 Vägval för

filmen. Samtidigt som utredningen remitterades kom filmavtalets parter överens om en tvåårig förlängning av avtalet. Det ledde till att debatten om en framtida filmpolitik kom av sig och verksamheten drevs vidare på samma sätt som tidigare. Förlängningen gäller till utgången av år 2012.

Våren 2011 gav regeringen uppdrag till Lennart Foss att förhandla fram ett nytt avtal. Någon ny utredning gjordes ej. Förhandlaren avsåg att presentera en överenskommelse om ett nytt avtal under senhösten 2011 men tidsplanen flyttades fram åtskilliga gånger.

I uppdraget till förhandlaren angav regeringen att en viktig ambition var att få till stånd ett breddat filmavtal, vilket skulle innebära att även bredbandsbolag, DVD-distributörer och bolag som levererar VOD-tjänster skulle kunna ingå som parter i avtalet. Skälet till detta var att stärka avtalet finansiellt och att upprätthålla avtalets grundläggande princip om att de som visar film också är med och finansierar film. Denna ambition lyckades man inte fullfölja utan den mynnade ut i ovan nämnda skrivning om att nya parter under löpande avtalsperiod kan ansluta sig till avtalet.

Två slutsatser kan dras av denna historik. Dels att det är angeläget att åstadkomma en samsyn om filmpolitikens största utmaningar och vilka principer som bör ligga till grund för hållbara lösningar. Dels att processen att utarbeta grunden för en ny politik som bör avlösa det nya avtalet kommer att ta tid och att det därför är av yttersta betydelse att den kommer igång snarast.

Film är inte bara en skapande process utan spelar även viktig roll för utvecklingen av demokratin. Filmens ställning inom kulturen och samhället kräver en bred och övergripande förståelse för att skapa utmanande och mångfacetterad svensk film vid sidan av de rent kommersiella aspekterna.

Det nya avtalet innehåller inga skrivningar om Filminstitutets roll i de filmpolitiska processerna. Filminstitutet har dock det breda kontaktnätet inom svensk film, besitter nödvändig kompetens och är därmed det enda organ utanför Regeringskansliet som långsiktigt kan driva en sådan bred process. Därför bör regeringen ge Filminstitutet i uppdrag att, i nära samverkan med hela branschen, driva på det filmpolitiska arbetet med utgångspunkt i mål och ambitioner i filmavtalet och omedelbart sätta i gång arbetet med att ta fram underlag för en ny filmpolitik som skall gälla från 2016.

3 Den digitala framtiden

Filmarvet i förändring

Filminstitutet har uppdraget att vara Sveriges nationalarkiv för film. I uppdraget ingår att vårda, bevara och tillgängliggöra den film som visats på biograf. Ansvaret för den svenska filmen är särskilt tydligt genom uppdraget att restaurera den äldre filmen och att i originalformat bevara den nya filmen.

Från och med i år (2012) kommer den analoga filmen att försvinna och ersättas av digital film. Av den anledningen fattade Filminstitutet år 2011 beslut om att ta emot och bevara digitalt säkerhetsmaterial. Filminstitutet har, i nära kontakt med andra nordiska filminstitut och mediearkiv, skaffat sig god kunskap om digitalt bevarande. I jämförelse med andra kulturarvsinstitutioner ligger Filminstitutet långt framme, vilket bl a bekräftats av Digisam - Samordningssekreteriatet för digitalisering av kulturarvet. Mot den bakgrunden kan Filminstitutet ta på sig en pilotroll och föra vidare kunskaper och erfarenheter från det egna arbetet till andra inom kulturarvsområdet.

Filmavtalet är också ett av de områden där digitaliseringen har som störst potential. I det nya filmavtalet finns ett mål om att Sverige ska bli ledande i Europa i både distribution genom nya medier. En satsning där det svenska filmavtalet äntligen skulle bli tillgängligt för den breda allmänheten vore inte bara angeläget kulturpolitiskt och helt i linje med detta mål, utan skulle även vara en internationellt sett helt unik satsning och placera Sverige i framkanten av den digitala utvecklingen.

Restaurering

Som en direkt följd av den digitala övergången finns inte längre något kommersiellt laboratorium i Sverige som tillhandahåller fotokemisk framkallning. Från och med 2012 driver därför Filminstitutet sådan verksamhet i egen regi. Filmarkivets behov av restaurerings- och omkopieringsinsatser för att ta fram bevarandematerial och visningskopior i originalformat är därmed tillgodosatt under överskådlig tid (till dess att råfilm inte längre finns att tillgå). Därmed kan restaurerad film i arkivets samlingar säkras för eftervärlden, och material som kan användas som underlag för digitalisering tas fram. Vid behov kan dessutom slitna kopior i samlingarna ersättas. Denna verksamhet finansieras inom befintliga budgetramar genom att resurser omfördelats.

Säkerhetsmaterial till ny svensk film

Säkerhetsmaterialets funktion är att garantera att filmen bevaras för eftervärlden och att nya visningskopior i originalformat kan tas fram. Övergången från analogt till digitalt säkerhetsmaterial leder till väsentligt lägre kostnader för producenterna för framtagande av material, men väsentligt högre kostnader för Filminstitutet att långsiktigt bevara materialet. I filmavtalsförhandlingarna kom frågan om finansiering av säkerhetsmaterial upp men i det färdiga avtalet finns dock ingen skrivning om detta. En tanke var att producenternas minskade kostnader för framtagande av säkerhetsmaterial kunde växlas mot Filminstitutets ökade kostnader för att bevara materialet. Eftersom denna tanke inte kunde vävas in i avtalet är bevarandet av säkerhetsmaterial från och med år 2013 ofinansierat. Därför äskar nu Filminstitutet 1 Mkr per år för att långsiktigt bevara digitalt säkerhetsmaterial till svensk film.

Digitalisering av film ur Filminstitutets egna samlingar

Förutom de ovan nämnda skrivningarna i det nya filmavtalet, skriver regeringen i den nationella strategin för arbetet med att digitalisera, digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra kulturarvet (regeringsbeslut 2011-12-15) att "målet med strategin är att kulturella verksamheter, samlingar och arkiv i ökad utsträckning ska bevaras digitalt och tillgängliggöras elektroniskt för allmänheten".

Vi vet att intresset för äldre film är stort. Cinemateket, som i Filminstitutets regi visar äldre film i Stockholm, Göteborg och Malmö, redovisar nu de bästa publiksiffrorna på 14 år. Att filmavtalet även i större utsträckning finns att tillgå på dvd har bidragit till att öka allmänhetens intresse för äldre film. Filminstitutets satsning på www.filmarkivet.se har sedan starten för ett år sedan mötts av entusiasm och haft drygt en miljon besök. Den satsningen visar på en annan viktig aspekt av filmavtalet – historiska kunskaper genom film ger oss inte bara möjligheter att återuppleva miljöer, händelser och människor utan också att se hur dåtiden skildrade sin samtid. Den äldre filmen, tillsammans med ny film, ger den mångfald av berättelser en demokrati behöver. Bilden av Sverige har i stor utsträckning förmedlats via film. En omfattande digitalisering av filmavtalet och tillgängliggörande över nätet gör inte bara filmavtalet brett tillgängligt utan bidrar också till att förmedla en fördjupad bild av Sverige.

För ett tillgängligt filmarv krävs att Filminstitutets samlingar digitaliseras. Arbetet är redan påbörjat i liten skala. Under 2012 kommer 10 långfilmer att digitaliseras och digitala mastrar (DCDM) och digitala biografkopior (DCP) kommer att framställas. Kostnaderna för detta beräknas till drygt 2 Mkr, som finansieras med befintliga medel. Kostnaderna kan delas in i tre kategorier: 1) skanning i en upplösning av 2K eller 4K, 2) digital efterbearbetning i form av ljussättning och stabilisering, 3) lagringskostnader. För vissa enstaka filmer kan det också bli aktuellt med digital restaurering (i de fall där fotokemiska tekniker är otillräckliga).

Digitaliseringen av filmarvet kräver nära samspel med filmernas rättighetshavare. Filminstitutet, som mottagare av depositioner av film, äger inte rätten till filmerna. Samtidigt har Filminstitutet kravet på sig att göra filmarvet tillgängligt. Därför finns det anledning att söka samarbete med aktörer på nätet

I arkivets samlingar finns idag ca 2 500 svenska långfilmer och ca 6 000 svenska kortfilmer, av en sammanlagd längd om ca 8 000 timmar (motsvarande ca 4 000 långfilmer). Med en digitaliseringstakt av tio filmer per år kommer det att ta 400 år innan arkivets bestånd av svenska filmer är digitaliserade med avseende på biografvisning. För att genomföra detta projekt inom rimlig tid krävs alltså en väsentligt ökad digitaliseringstakt. Nedan följer kostnader per år under de första fem åren vid olika hög takt av digitalisering.

<u>Digitalisering</u>	<u>Skanning/år</u>	<u>Bearbetning/år</u>	<u>Lagring/år</u>	<u>Totalt/år</u>	<u>Färdigt år</u>
50 filmer/år	1 000 000	1 200 000	1 600 000	3 800 000	2083
100 filmer/år	1 500 000	2 400 000	3 200 000	7 100 000	2053
200 filmer/år	2 000 000	4 800 000	6 400 000	13 200 000	2033

I december 2011 publicerades rapporten *Challenges of the Digital Era for Film Heritage Institutions* som en del av den övergripande EU-studien *Digital Agenda for European Film Heritage* (DAEFH). Kostnadsberäkningarna i denna rapport överensstämmer med de ovan angivna för det svenska materialet. Det DAEFH vidare understryker är att skanningskapaciteten inte kommer att finnas för evigt; studien menar att fönstret redan är på väg att stängas. Det är uppenbart att den kommersiella filmbranschens behov av skanningskapacitet snart kommer att upphöra, då allt fler filmer spelas in med digitala kameror (och alltså inte bara redigeras och distribueras digitalt). Därefter blir det bara arkivinstitutioner som har behov av skanning. DAEFH:s ståndpunkt att möjligheten till skanning i hög upplösning kommer att ha upphört redan år 2020 kan diskuteras, men det är rimligt att anta att det blir svårt att digitalisera till biografkvalitet om 20 år. De filmer som efter denna tidpunkt inte finns skannade till digitala filmkopior kommer därefter inte att kunna biografvisas utanför Filminstitutets egna lokaler.

Mot bakgrund av ovanstående beskrivning av behoven, möjligheterna och tidsaspekten vad gäller filmskanning bör Filminstitutet påbörja en omfattande digitalisering av det svenska filmarvet. Därför äskas 13,2 Mkr/ år under den kommande femårsperioden. Utan en sådan satsning riskerar det svenska filmarvet att falla i glömska och nya generationer möjligheter att se och uppleva film från tidigare epoker försvinna.

Digitalisering av filmrelaterat material ur Filminstitutets egna samlingar

I Svenska Filminstitutets arkivsamlingar finns huvudparten av det svenska filmarvet. Förutom filmer finns även stora samlingar med stillbilder, affischer samt pappersmaterial, t.ex. manuskript. Det vore önskvärt att systematiskt och parallellt med filmen digitalisera även filmrelaterat material – som utgör en viktig del av filmarvet, inte minst med tanke på att mer än hälften av de spelfilmer som producerades under stumfilmsperioden anses vara förlorade. För dessa utgör bevarade stillbilder, filmprogram och manuskript de enda kvarvarande fragmenten. Digitalisering skulle möjliggöra forskning och ett bredare tillgängliggörande, samtidigt som slitaget på det unika originalmaterialet minskas. På senare år har flera digitaliseringsprojekt inletts. Tidsbegränsad finansiering har dock inneburit att projekten ej kunnat slutföras.

För att driva på arbetet med att digitalisera material ur de egna samlingarna äskas ett belopp om 0,8 Mkr per år under en treårsperiod.

Digitaliseringen av biograferna

Övergången från analog till digital teknik får omfattande konsekvenser för biografstrukturen. Det i sin tur får konsekvenser för utbudet av film och möjligheten till att vidmakthålla mångfald och kvalitet på repertoaren i hela landet (mer om detta i avsnittet Distribution och visning av kvalitetsfilm).

Den omedelbara effekten av tekniksiftet, som just nu sker med rasande fart och beräknas vara genomfört fullt ut under år 2012, är en omfattande biografdöd. De biografer som vill fortsätta visa ny film måste snabbt byta visningsutrustning. När en majoritet av visningarna blir digitala kommer kostnaderna för att även distribuera analoga kopior att bli för höga och därmed helt upphör den analoga distributionen. Analoga biografer tvingas då slå igen. Övergången från analog till digital visningsteknik är en ödesfråga för biograferna. De som inte ställer om i tid riskerar att bli helt utan ny film. En biograf som inte visar ny film måste därför stänga ner och en stängd biograf riskerar att förbli en nedlagd biograf.

I syfte att minska risken för utslagning har regeringen därför anslagit 15 Mkr årligen som stöd till inköp av digital visningsutrustning. Stödet gäller till och med år 2014. Delar av biografstödet inom filmavtalet bör också användas till digital utrustning.

Att vidmakthålla bredd och kvalitet i utbudet av film på biograf är beroende av en rad olika faktorer. En är antalet biografer – ju färre biografer, desto mindre möjligheter till visning. Det vi nu konstaterar är att antalet biografer ständigt minskar. I slutet av 2011 uppgick totala antalet biografer till 477, vilket innebär en minskning sedan år 2005 med 22 %.

Det är angeläget att inte bara ange antalet biografer och salonger utan också antalet stolar. Under motsvarande period hade dessa minskat med 17 %. Ser man på det totala antalet erbjudna platser stod SF Bio och Svenska Bio för 73 %.

I de tre största städerna har biografstolarna minskat med 16 % sedan år 2005. Ser man till det totala antalet stolar tillhör 78 % SF Bio och Svenska Bio (antalet erbjudna platser uppgick till 92 %). SF Bio och Svenska Bios marknadsandel av besöken var 95 % i dessa städer.

Den förändring som beskrivs ovan leder till ökad trängsel i biograffönstret. Detta följer av att de publikstarka filmerna tar allt fler salonger i anspråk samtidigt som deras

speltid blir längre, helt enkelt för att tillgodose publikens efterfrågan. Minskningen av det totala antalet biografteater och platser försämrar därmed visningsmöjligheterna för kvalitetsfilmen. En del publikstarka filmer distribueras i mer än 200 kopior medan en smal kvalitetsfilm ofta i mindre än 10 kopior. Den filmpolitiska utmaningen efter att digitaliseringen av biografteater är genomförd är därför att se till att teknikskiftet och strukturförändringen inom biografområdet leder till mångfald och inte till enfald i utbudet. Det är också angeläget att biografteater inte bara förblir en storstadsteater, utan att en levande biografkultur kan finnas i hela landet.

Ett annat problem för visningen av kvalitetsfilm är att hårddiskar/DCP för distribution av film återanvänds vilket leder till att livslängden för ny film i visst fysisk format sannolikt begränsas till speltiden för den första biografteateringen. Det leder till att exempelvis en filmstudio eller skolbio, som ofta visar en ny film med ett halvår till ett års fördröjning, inte kommer att få tillgång till dessa filmer eftersom de helt enkelt inte längre existerar på digital bärare för uthyrning. Hur allvarligt detta problem är kan ännu inte besvaras men risken är högst uppenbar.

Ytterligare ett problem är att VPF-avgifterna (den avgift som en distributör betalar till biografägare för möjligheten att visa digital film) riskerar att slå särskilt hårt mot kvalitetsfilmen. Intäkterna från distribution av kvalitetsfilm är mindre än från övriga filmer och därmed blir VPF-avgifterna relativt större i dessa lanseringar. Ett liknande problem finns med avgiften till Medierådet för filmgranskningen som också drabbar smalare filmer hårdare. Då intäkterna från visning av kvalitetsfilm i regel är mindre än från övriga filmer blir det också relativt dyrare för biografägaren att visa kvalitetsfilm.

I filmavtalet finns en särskild skrivning om att biografteater på mindre och medelstora orter som kompletterar övriga biografteaters utbud särskilt skall beaktas vid stöfördelningen. Dessutom finns det en skrivning om att stödet till parallelldistribution i mindre orter även skall innefatta filmer med små lanseringsresurser. Filmavtalets medel kan på detta sätt stödja biografteater på mindre orter och bredda utbudet av film. Därmed ökar förutsättningarna för kvalitetsfilmvisning.

Ytterligare åtgärder som bör övervägas är att öppna nuvarande digitalbiostöd till att omfatta även nyetablering av biografteater. En annan åtgärd vore att digitalbiostödet snabbt notifieras och att det därmed blir tillgängligt för det stora antal komplementbiografteater som på grund av stöd från kommun och region inte är stödberättigade i dag.

Den snabba övergången till digital distribution av film till biografteater innebär att hela filmdistributionen från år 2014 är digital. Därför bör de medel för digitalisering av biografteater, som är beslutade och tillgängliga år 2014, överföras till år 2013 och på det sättet bidra till att omställningen i biografteater snabbas på.

Samverkan mellan filmbranschen och dataspelbranschen

Det nya filmavtalet har ambitiösa målformuleringar inte bara när det gäller produktionen av ny svensk film av olika slag, utan också när det gäller utveckling, produktion och distribution genom nya medier.

Den utveckling och dynamik som finns inom den svenska spelbranschen har lett till stora internationella framgångar. Det samma kan sägas om den svenska filmen.

Målformuleringarna i avtalet pekar på behovet av ett närmande mellan filmbranschen och spelbranschen. Idéer och karaktärer inom den svenska filmen borde kunna förädlas av spelbranschen och nya produkter borde kunna utvecklas. Sådana tankar har förts fram vid olika tillfällen och också resulterat i en synergi mellan film och spel, kanske främst med inriktning på barn och unga. Nya sådana initiativ borde kunna tas och målgruppen borde kunna vidgas. Exempelvis har den svenska deckarvågen nått enorma internationella framgångar och böcker och filmer vinner publik över hela världen. Ytterligare ett steg borde kunna tas genom ett samspel mellan film och spel. Med ökad bredd i tematiken borde nya produkter kunna utvecklas och målgruppen vidgas.

Dataspelsmarknaden präglas av stora och snabba förändringar i högre grad än filmen. Innehåll och uttryck förändras och spelutvecklingen breddas mot nya målgruppen.

Mot denna bakgrund äskar Filminstitutet 2 Mkr för att satsa på en utveckling av samspelet mellan filmbranschen och spelbranschen. Medlen kan användas till att etablera mötesplatser mellan verksamma inom spel och film, stimulera utveckling av bärkraftiga idéer som sedan, i samarbete med aktörer på marknaden, kan utvecklas till produkter på marknaden. En viktig uppgift blir också att föra samman kreatörer och finansärer.

4 Mångfald inom filmens område

Man kan snart hävda att film är tillgänglig överallt. Smartphones och läsplattor gör det möjligt att se film var som helst och dygnet runt. VOD-tjänster för film blir fler och tekniken förbättras ständigt. Dessutom visas en mängd film i såväl allmänkanaler som betalkanaler.

Men denna explosionsartade ökning av antalet kanaler för film kommer inte att ersätta betydelsen av en films premiärvisning på biograf. Den spelar en avgörande roll för filmens publika framgång i alla led. I samband med premiärvisningen recenserar den och blir en del i det offentliga samtalet. Biografen som ett öppet och tillgängligt offentligt rum är omistlig och det är angeläget att slå vakt om upplevelsen att se film tillsammans med andra.

Distribution och visning av kvalitetsfilm på biograf

Filmavtalet finansieras till stor del med intäkter från biograferna. Mot den bakgrunden är det naturligt att ett av målen i avtalet är att antalet biografbesök i Sverige skall öka. Ett annat mål är att visning av film i hela landet ska främjas. Frågan om distribution och visning av kvalitetsfilm ligger dock utanför avtalet och är därmed en fråga för staten att ensamt ta ställning till.

Vi har ovan beskrivit förändringar inom biografstrukturen. En stark biografstruktur och en spridning av biografier över hela landet är en förutsättning för att publiken i hela landet skall få del av en mångfald i utbudet.

En films framgångar hänger nära samman med tillgången till resurser för lansering. De publika/kommersiella filmerna förfogar över väsentligt större resurser för lanseringen är kvalitetsfilmen. En svensk film som riktar sig till en bred publik har exempelvis nästan 10 gånger mer i lanseringsbudget än en utländsk film som erhållit importstöd av Filminstitutet. Att göra filmen känd för den potentiella publiken är avgörande för dess framgång. Och omvänt gäller – mindre lanseringsresurser begränsar kännedomen om filmen, leder till mindre publik och lägre intäkter och därmed också färre visningar. Att bryta denna kedja är avgörande för en films framgång.

Med tanke på alla de problem som vi här beskriver ter det sig ganska givet att ett ökat stöd till distribution och visning av kvalitetsfilm är nödvändigt. Det bör göras genom att höja nivån på nuvarande stöd till import och lansering av kvalitetsfilm. Detta stöd är avgörande för distributörens beslut att importera och lansera en film.

Det är också angeläget att stödja de aktörer som direkt arbetar med att öka intresset för kvalitetsfilm och som även svarar för att visa sådana filmer. Filmfestivalerna är en självklar mötesplats för de filmintresserade. Festivalerna visar också filmer som annars över huvud taget inte skulle kunna visas för en publik i Sverige. Landets 100 filmstudios som tillhör Sveriges Förenade Filmstudios samlar varje år mer än 240 000 besökare på visningar över hela landet och är många gånger helt avgörande för möjligheten att även utanför storstäderna kunna se kvalitetsfilm på biograf.

Genom att stärka stöden till såväl distribution och lansering av kvalitetsfilm som kvalitetsfilmvisare ökas förutsättningarna för visning av kvalitetsfilm i hela landet. Mot denna bakgrund äskas 6 Mkr för stöd till distribution och visning av kvalitetsfilm.

För en jämställd filmbransch

Det nya filmavtalet, som gäller 2013 -2015, innehåller mer offensiva skrivningar än tidigare om att filmstödet ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män samt att ett tydligt mångfaldsperspektiv skall präglade stödgivningen. Det är bra att dessa perspektiv förstärks i de nya målformuleringarna så att arbetet på detta område intensifieras.

När det gäller jämställdhet mellan män och kvinnor har det skett en positiv utveckling. Andelen kvinnliga producenter har ökat från 28 till 33 % . Andelen regissörer har ökat från 19 till 26 % medan andelen kvinnliga manusförfattare ökat från 26 till 38 % (uppgifterna avser jämförelse perioden 2000 - 2005 och 2006 – 2010 och gäller svenska spelfilmer med produktionsstöd).

Undersökningar från Filminstitutet visar att snedfördelningen på regisidan börjar tidigt. Som ett resultat av rapporten *oo-talets regidebutanter och jämställdheten* beviljade Kulturdepartementet medel till en flerårig satsning på unga kvinnor (15 – 26 år) som intresserar sig för att göra film. Satsningen har tagits emot väl och en rad olika verksamheter genomförs i regi av regionala resurscentrum. Ett område som särskilt uppmärksammas är det glapp som infaller mellan filmutbildning och yrkesliv. Många välutbildade kvinnor kommer inte in i branschen och får därmed inte möjlighet att utöva sitt yrke. Skälen till detta är flera men ett uppenbart hinder är att makten inom filmbranschen kontrolleras av manliga strukturer.

Vi kan också konstatera att kvinnor har svårt att få göra sin andra och tredje film efter debuten. Jämställdhetsarbetet måste alltså bedrivas på fler nivåer samtidigt. De medel Filminstitutet förfogar över för unga kvinnors filmskapande är utmärkt på

talangutvecklingsområdet. Motsvarande satsningar bör nu göras även för de kvinnor som är professionellt utbildade och vill in i branschen eller befinner sig i branschen men har svårt att skapa kontinuitet i sin yrkesutövning.

Avtalets mål om jämställdhet och mångfald riktas inte enbart till Filminstitutet utan till hela filmbranschen. Redan nu kan man konstatera att den verksamhet som genomförs med stöd från Filminstitutet är väsentligt mer jämställd än den verksamhet som ligger helt utanför institutets stödgivning. Andelen kvinnliga regissörer till konsulentstödda filmer uppgick åren 2006 - 2010 till 26 %, manusförfattare till 38 % och producenter 33 %. För icke konsulentstödda filmer var motsvarande siffror 7 % regi, 15 % manus och 19 % producent. Med andra ord, filmbranschen kommer inte att bli jämställd enbart genom Filminstitutets arbete utan hela branschen måste påverkas och förändras. För detta krävs en rad olika åtgärder. En kan vara att ett mentorsprogram riktade till alla de identifierade yrkesroller (manus, producent och regi), en annan att inom befintliga ledarskapsutbildningar lägga in genusaspekter och könets roll vid val. Därutöver bör branschen få hjälp att se på sig själv och sina egna arbetsmetoder. En möjlighet är att detta kan ske med stöd av statliga institutioner som Vinnova.

För att branschen som helhet ska nå avtalets mål om mångfald och jämn könsfördelning krävs det att någon tar ansvaret för att processen drivs framåt. Filminstitutet är den naturliga aktören och för insatser på detta område äskas 2 Mkr per år under kommande treårsperiod.

Mångfald i utbudet av film för barn och unga

Film och rörlig bild hör till de viktigaste kultur- och kommunikationsformerna för unga människor. I det övergripande samhällsarbetet att bekämpa utanförskapet och främja integration kan film vara ett viktigt redskap. I inledningen av detta budgetunderlag pekar vi på filmens roll att vidga perspektiven och att möta andra kulturer, miljöer och levnadssätt. Detta behövs, menar vi, för att vi ska få en fungerande demokrati. Film är ett utmärkt sätt att göra detta. Att se film och tillsammans med andra dela med sig av sina upplevelser kan vara en väg för ökad förståelse människor emellan. Filminstitutets satsning på film i skolan ger upplevelser av film i ett sammanhang där det goda samtalet kan föras.

En mångfald i utbudet av film är av stor betydelse. Man kan dock konstatera att det finns flera strukturella hinder på vägen. Ett sådant är den nya digitala filmens korta liv i biografdistributionen. I avsnittet om digitalisering av biograferna har vi berört detta problem med avseende på kvalitetsfilmens försämrade läge. Då en film inte längre är efterfrågad för visning på den ordinarie biografrepertoaren försvinner den som biografkopia. Skolbio och även andra målgruppsriktade visningar blir då utan film. Därför finns det skäl för det offentliga att undersöka vilka insatser som bör göras. Mycket pekar på behovet av en samlad distributörsinsats för att förlänga filmers liv i biografdistributionen. För att detta skall komma till stånd måste nya medel ställas till förfogande. Filminstitutet har för avsikt att samla distributörer för en diskussion om hur sådana insatser bör utformas.

Barn och ungas rätt till kultur och kulturarv för framtiden är två av de områden regeringen särskilt pekat ut som prioriterade. Mot denna bakgrund har Filminstitutet producerat en dvd om den svenska stumfilmen för användning i skolorna. Den har tagits väl emot och väckt intresse bland de unga för filmens historia. Från skolans sida finns ett uttalat behov av dvd med tillhörande lärarmaterial på detta tema. Det skulle bidra till att bredda intresset för filmens historia och film som berättarmedel och öka förutsättningarna för att möta ny film.

Regionala resurscentrum har huvudinriktning på insatser för barn och ungdom. Mot den bakgrunden har de nya pengarna för att stimulera unga kvinnors arbete med film riktats till dessa resurscentrum. Denna satsning skulle kunna utvidgas till att också omfatta satsning på film och spel. I tidigare avsnitt har vi argumenterat för ett närmande mellan spelbranschen och filmbranschen. En sådan satsning på professionella aktörer kan kompletteras med en satsning på utveckling av film och spel bland unga kvinnor. Spelindustrin domineras av pojkar och män. Att mot den bakgrunden stimulera unga kvinnor att ägna sig åt denna verksamhet kan bidra till att nya historier och erfarenheter kan bilda grund för en framtida utveckling i branschen.

För insatser för att öka mångfalden i utbudet av film för barn och unga äskas 2 Mkr.

Stöd till samiska filmcentrumet i Kautokeino

I Kautokeino har samer startat ett filmcenter, med målet att stödja utvecklingen av en samisk filmkultur. I detta arbete har man samarbetat med bl a filmfestivalen i Sundance, som sedan många år arbetat aktivt för att den nordamerikanska urbefolkningen ska kunna berätta sina historier, och det på ett sätt som gör dem betydelsefulla för hela befolkningen. I nuläget är det bara den norska regeringen som skjuter till pengar till det samiska filmcentrumet. Finland har för avsikt att avsätta medel till centrumet och det är rimligt att även Sverige bidrar. Mot den bakgrunden äskar Filminstitutet 0,5 Mkr om året för stöd till det samiska filmcentrumet i Kautokeino. Pengarna ska förstärka de personella resurserna för utveckling av filmprojekt med samiskt innehåll, främst kort- och dokumentärfilm. För eventuell produktionsstöd måste producenterna sen gå den vanliga vägen, dvs till filminstitutet i Norge, Finland och Sverige.

5 Internationell verksamhet

De stora framgångarna för svensk film och filmskapare under senare år är historiska. Under 2011 genomfördes mer än 500 festivalvisningar över hela världen. Till detta kommer ett allt mera omfattande intresse från utlandet för enskilda svenska filmskapare som regissörer (ex Pernilla August, Tomas Alfredson, Daniel Espinosa) och fotografer (Hoyte van Hoytema), annan teknisk personal (ex Bo Persson, Dino Jonsäter) och skådespelare (ex Noomi Rapace, Mikael Persbrandt, Alicia Vikander, Michael Nyqvist m.fl.).

Filminstitutets arbete med att göra svensk film känd i utlandet har starkt bidragit till den svenska filmens framgång. Filminstitutet förfogar över ett brett kontaktnät och god kunskap om festivalers olika roll och betydelse och arbetar utifrån en långsiktig och genomtänkt strategi. Kontakter och kunskap är många gånger helt avgörande för om en film uppmärksammas internationellt av publik, kritiker och inköpare. Det internationella lanseringsstödet som finansieras genom filmavtalet spelar stor roll för att föra ut filmen internationellt.

De insatser som nu drivs av Filminstitutet måste föras vidare för att ytterligare stärka den internationella framgången för svensk film. Det bör ske i nära samverkan med filmbranschen, Svenska institutet, vars uppdrag är att med filmens hjälp rikta blickarna mot Sverige och lyfta Sverige som exportland samt nationella och regionala filmkommissioner. Filminstitutet kommer att samla berörda parter för att utforma en gemensam långsiktig och offensiv strategi för svensk film i utlandet. En sådan strategi bör ta sikte på hur Sverige bilden kan breddas och fördjupas. Den bör också kunna kopplas till olika tematiska exportsatsningar och därmed samverka med satsningar på

kreativa näringar och initiativ som tas av olika statliga myndigheter som verkar exportfrämjande. I ett internationellt perspektiv är filmen viktig för att synliggöra vårt lands egen identitet.

Exportstöd till svensk film

Som vi ovan konstaterat är svensk film numera ett starkt varumärke. För att ta vara på det unika läge som nu gäller föreslår Filminstitutet att ett nytt stöd till export av svensk film införs. Stödet är tänkt att stödja utländsk distributör som köper rättigheter till biografvisning av svensk film och bör kunna användas för marknadsföring av den köpta filmen. Tyskland, Frankrike och Schweiz har med framgång haft sådant stöd sedan flera år. Danmark och Norge utreder just nu möjligheten att införa ett sådant stöd. Filminstitutets uppfattning är att stödet bör uppgå till 2 Mkr per år och bedömningen är att det kan leda till avsevärd ökning av exporten av svensk film till utlandet.

I länder där man infört exportstöd har det endast gällt för distribution av film på biograf. Om resultatet av ett stöd faller väl ut finns det skäl att undersöka möjligheterna att utöka stödet till att gälla även i andra rättighetsfönster, exempelvis VOD-tjänster.

Film som kreativ näring i nordisk kontext

Det är inte bara Sverige som når framgångar på filmens område. Våra nordiska grannländer, med Danmark i spetsen, har framgångar på internationella filmfestivaler vilket banat väg för ytterligare nationella satsningar på film. Av de nordiska länderna har Danmark och Norge uttalat samma mål som Sverige – att bli en ledande filmnation. De olika ländernas satsningar och framgångar sätter fokus på den nordiska, kanske främst skandinaviska, regionen. Svenska Filminstitutet har för avsikt att samla de nordiska länderna till en gemensam internationell satsning för att öka intresset för den nordiska filmen.

2013 är Sverige ordförandeland för Nordiska Ministerrådet. Samma år fyller Svenska Filminstitutet 50 år. I samband med Guldbaggegalan, som arrangeras den tredje helgen i januari, skulle Sverige kunna inbjuda till ett nordiskt möte om de kreativa näringarnas betydelse för ländernas tillväxt och export. Fokus skulle ligga på filmen som kreativ näring. Som en del av en satsning på Sverige som det ledande kreativa landet i Norden, skulle bli de övriga nordiska ländernas Filminstitut bjudas in. En del av programmet skulle kunna uppmärksamma svenska talanger som arbetar utomlands. En annan del skulle kunna ta fasta på regionernas arbete genom de regionala produktionsresurscentrum som Film i Väst, Filmpool Nord, Film i Skåne och Filmregion Stockholm- Mälardalen. Stafettpinnen skulle sedan kunna gå till de andra kreativa näringarna i Sverige.

För att driva detta vidare är det nödvändigt med ett uppdrag från regeringen.

6 Kompensation för pris- och löneomräkning

Det statliga anslaget till filmkulturell verksamhet har legat på samma nivå sedan år 2006. Anslaget finansierar insatser för filmarvet, kommunikation, handläggning inom avdelningen Omvärlden och Utland, viss del av den gemensamma administrationen samt stöd till visningsorganisationer, festivaler, import och lansering samt barn och

unga. Det statliga anslaget till Svenska Filminstitutet har ingen indexuppräkningsvilket som regel gäller för statliga myndigheter.

Det vore rimligt att anslaget räknades upp så att det motsvarar den nivå som gällde 2006. Under denna period har den avtalsbaserade löneökningen uppgått till 16 %. Även andra kostnader som finansieras över detta anslag har ökat i takt med den allmänna prisökningen i samhället.

I detta budgetunderlag vill Filminstitutet skärpa och öka insatserna väsentligt. Detta är inte möjligt utan förstärkning av det filmkulturella anslaget så att det åtminstone motsvarar 2006 års anslag i reellt värde. Av den anledningen äskar Filminstitutet en nivåuppräkningsvilket motsvarar 10 % vilket motsvarar 9,8 Mkr.

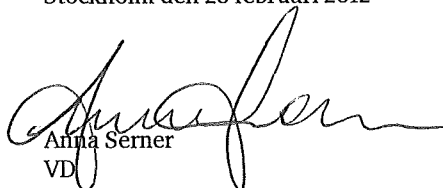
Sammanfattning av äskanden för perioden 2013 -2015

Filminstitutets äskanden för perioden 2013 till 2015, utöver befintliga medel, framgår av följande tabell.

Beloppen anges i Mkr.	2013	2014	2015
Digitalisering av filmarvet	15	15	15
Samverkan spelbransch - filmbransch	2	2	2
Digitalisering av biografier *	(15)		
Mångfald inom filmens område	10,5	10,5	10,5
Stöd till export av film	2	2	2
Kompensation för pris- och löneomräkning	9,8	9,8	9,8
Summa	39,3	39,3	39,3

* Medel som är beslutade och tillgängliga år 2014 men som här föreslås bli tillgängliga under år 2013.

Stockholm den 28 februari 2012

Anna Sermer
VD